

سر خرطومی پسته آفت نوظهور مناطق پسته کاری استان کرمان

محمد جمالیزاده تاج آبادی

فارغ التحصیل کارشناس ارشد گیاهپزشکی دانشگاه تهران

Email: jmlzdh_mhmmmd@yahoo.com

Pistachio curculio

Polydrosus davatchii Hoff.

(Col.: Curculionidae: Brachyderinae)

مقدمه

اولین بار حشره توسط مرحوم دواچی از پسته کاریهای استان خراسان جمع آوری و گزارش شد (Davatchii, 1958). سرخرطومی پسته تا اواخر دهه ۱۳۷۰ هیچ گاه اهمیت اقتصادی نداشته و دامنه حضور و فعالیت آن به در سطح پسته کاریهای رفسنجان در نواحی بسیار محدودی شناخته می شد اما به تدریج دامنه حضور آفت در سالهای اخیر گسترش یافته است (مهرنژاد، ۱۳۸۷). در گذشته این آفت به صورت موردی در برخی از باغهای پسته گزارش شده بود و از تراکم زیادی برخوردار نبود (سمیع و همکاران، ۱۳۸۴) اما به تدریج سرخرطومی به عنوان یک آفت قابل توجه در آمده است (مهرنژاد، ۱۳۸۷). اگر روند توسعه ظهور آفت در سالهای آینده همانند ۵ سال گذشته باشد پیش بینی می شود آفت سرخرطومی به عنوان یک آفت مهم پسته در سالهای آتی تبدیل شود (مهرنژاد، ۱۳۸۷). از علل مهم شیوع آفت سم پاشی های بی رویه و غیر اصولی در باغات پسته است که موجب کاهش یافتن جمعیت دشمنان طبیعی آفت شده و همین امر باعث طغیان آفت سرخرطومی پسته شده است.

شکل شناسی

حشره کامل به طول ۵/۵ و عرض ۲ تا ۳ میلی متر، خاکستری روشن تا تیره با خطهای موازی و نقش های ویژه روی بالپوشها، چشم ها برآمده و پیشانی در بخش جلو فرورفتگی دارد. سر حشره به خرطوم بلندی تبدیل شده است که در انتهای آن قطعات دهانی قرار دارند. قطعات دهانی کوچک و تنها آرواره بالا از بیرون دیده می شود. در قسمت کناری سر دو شیار دراز به نام *scrobe* وجود دارد. نخستین بند شاخک دراز و کشیده است و در این شیار جای دارد. شاخک *geniculate* و ۱۱ بندی و در انتها به ماسوی سه بندی تبدیل می شود (سمیع و همکاران، ۱۳۸۴). تخم حشره بیضی شکل و سفید متمایل به شیری و دارای ابعاد 0.8×0.2 میلی متر است که به تدریج تیره می شود. پس از گذشت دو هفته تخم ها به تدریج سیاه رنگ می شوند و لاروهای سفید رنگ به طول ۱ میلی متر از تخم خارج می شوند. لاروها *Curculioniform* و پر جنب و جوش هستند. شفیره از نوع آزاد، کشیده و به رنگ سفید شیری با فلسهای بال به رنگ قهوه ای روشن است (سمیع و همکاران، ۱۳۸۴).

زیست شناسی آفت

زمستان گذرانی آفت به صورت حشره کامل در پناهگاهها و درون خاک انجام می شود (جلیلود، ۱۳۷۸). حشرات کامل در بهار همزمان با باز شده جوانه های گل از دهه اول فروردین روی جوانه های درختان پسته در باغ پدیدار می شوند و تا پایان اردیبهشت در باغ هستند (سمیع و همکاران، ۱۳۸۴). حشرات ماده با نر جفت گیری کرده و تخم های خود را گونه تکی و یا دسته ای در لابلای جوانه ها می گذارد (جلیلود و همکاران، ۱۳۷۹). هر حشره روزانه ۱۳/۶ تخم می گذارد و متوسط تخم گذاری آن در طول دوره زندگی ۱۳/۶ تا ۱۷/۶ عدد است. تخم ها در دسته های ۱۰ تا ۷۰ تایی وجود دارند. دوره جنینی تخم ها دو هفته است (جلیلود، ۱۳۷۸). از وضعیت زندگی میزبان یا میزبانهای مرحله لاروی اطلاعی در دست نیست (مهرنژاد، ۱۳۸۷). چرخه کامل زندگی حشره ۵۲ روز به طول می کشد و حشره یک نسل در سال دارد (جلیلود، ۱۳۷۸).

خسارت

حشرات کامل در ابتدای فصل بهار از جوانه های پسته تغذیه می کنند و موجب از بین رفتن جوانه های زایشی و رویشی می شوند. حشرات کامل همزمان با متورم شدن و پدیدار شدن سبزینه در نوک جوانه های زایشی و رویشی مستقر شده و به شدت از جوانه ها تغذیه می کنند (Mehrnejad, 2002). اطلاعات کمی در مورد بیولوژی این آفت در دسترس است اما به نظر می رسد لارو حشره قادر به ایجاد خسارت در قسمتهای هوایی درختان پسته نیست (Mehrnejad, 2002). سرخرطومی پسته از گلها و میوه های جوان در حال تشکیل پسته نیز تغذیه می کند (Farivar-Mehin, 2002). خسارت آفت بر روی ارقام زودگل مانند کله قوچی بسیار قابل توجه است. عدم کنترل آفت در شرایط طغیان موجب نابودی تا حدود ۱۰۰ درصد جوانه های زایشی و رویشی می گردد. آفت هم در باغهای با مدیریت خوب و درختان مناسب و هم در باغ های ضعیف و درختان نامناسب مشاهده می شود (مهرنژاد، ۱۳۸۷).

مبارزه

حشره کشتهای دیازینون به نسبت ۱/۵ در هزار و آندوسولفان به نسبت ۲/۵ در هزار در مرحله تغذیه حشرات کامل از جوانه های پسته بر روی حشرات کامل مؤثر می باشد (منبع شماره ۷)

منابع

۱. جلیلود، ن.، ۱۳۷۸. بررسی بیولوژی و تعیین میزان خسارت سرخرطومی پسته *Polydrosus davatchii* گزارش پژوهشی سالیانه بخش تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی رفسنجان. صفحات ۱۸-۱۳.
۲. جلیلود، ن.، فریور مهین، ح.، حاج عبدالهی، م و رجبی، ا. ۱۳۷۹. بررسی بیولوژی و شیوه خسارت سرخرطومی پسته *Polydrosus davatchii* در منطقه رفسنجان. خلاصه مقالات چهاردهمین کنگره گیاهپزشکی ایران- اصفهان، صفحه ۹۹.
۳. سمیع، م.، علیزاده، ع و صابری ریس، ر. ۱۳۸۴. آفت ها و بیماریهای مهم پسته در ایران و مدیریت تلفیقی آنها. انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران، ۳۰۱ صفحه.
۴. مهرنژاد، م. وضعیت آفت سرخرطومی پسته *Polydrosus sp.* در سالهای اخیر. فصلنامه پسته ایران، شماره اول، شماره ۴، بهار ۱۳۸۷، صفحه ۴۸.
5. Davatchii, G.A. 1958. Etude biologique de la faune entomologiques Des pistachio sauvages et cultives. Revue de pathology Vegetable et d Entomologie agricole de france T 37:1-66.
6. Farivar-Mehin, H. 2002. The important beetle pest of the pistachio trees in Iran. Acta Horticulturae (ISHS) 591:549-552.
7. <http://pri.ir/Index.asp?sPage=Link&ContentID=1273>
8. Mehrnejad, M.R. 2002. The current status of pistachio pests in Iran. XI. GREMPA Meeting on Pistachio & Almond, Turkey, Sep.1999. available from <http://www.ressources.ciheam.org/om/pdf/c56/01600196.pdf>